Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24.02.1971, sp. zn. 2 Cz 8/71, ECLI:CZ:NS:1971:2.CZ.8.1971.1

Číslo: 17/1972

Právní věta: Naléhavý právní zájem na určení je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce, nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Žaloba domáhající se určení podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. 1)

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 24.02.1971

Spisová značka: 2 Cz 8/71

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Řízení před soudem, Žaloba určovací

Předpisy: 99/1963 Sb. § 5
§ 120
§ 150
§ 152
§ 153
§ 157 40/1964 Sb. § 485
§ 42
§ 43
§ 6
§ 79
§ 80

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala, aby žalovaný byl uznán povinným vydat jí „polovinu věcí patřících do dědictví po zemřelém M. S.“ nebo „vyplatit polovinu podílu z dědictví v hotovosti“. V průběhu řízení uplatňovala, aby soud „určil, že je dědičkou zemřelého M. S.“ a aby byl žalovaný uznán povinným „zaplatit jí polovinu z hodnoty dědictví“, která má být stanovena po novém ocenění dědictví.

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze 14. 11. 1968 rozhodl, že „se zjišťuje, že žalobkyně má nárok na polovinu hodnoty dědictví po zemřelém M. S., projednávaného u státního notářství Praha-východ pod sp. zn. D 409/64“; současně bylo žalovanému uloženo zaplatit soudní poplatek. V odůvodnění rozsudku poukázal soud prvního stupně zejména na rozsudek okresního soudu v Nitře z 9. 8. 1968,

jímž bylo zjištěno, že M. S. je otcem žalobkyně. Doplňujícím rozsudkem z 30. 1. 1969 pak obvodní soud pro Prahu 4 vyslovil, že se náklady řízení žalobkyni ve smyslu ustanovení § 150 o. s. ř. nepřiznávají.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, podané generálním prokurátorem ČSR, tak, že oběma rozsudky obvodního soudu pro Prahu 4 byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Jedním ze základních předpokladů řádného projednání věci je přesné vymezení toho, co je předmětem řízení. Je proto žalobce již v žalobě povinen jasně a konkrétně uvést, čeho se domáhá (§ 79 o. s. ř.) a z jakého důvodu. Pokud tak neučiní, je soud povinen (§ 43 odst. 1 o. s. ř.) postarat se o to, aby neúplné nebo nesprávné podání bylo opraveno (§ 43 odst. 1, 2 o. s. ř.). Zejména má být jasno, zda jde o žalobu na splnění povinnosti (§ 80 písm. b) o. s. ř.), nebo o žalobu na určení zda tu právní vztah nebo právo je či není (§ 80 písm. c) o. s. ř.), anebo zda snad nedošlo k uplatnění obou těchto návrhů v jedné žalobě. Žalobní návrh pak má být přesně formulován, neboť soud je návrhy účastníků vázán potud, že musí rozsudkem rozhodnout o celé projednávané věci (§ 152 odst. 2. o. s. ř.) a že může návrhy účastníků překročit a přisoudit více, než čeho se domáhali, jen za podmínek uvedených v ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř.

V projednávané věci se žalobkyně domáhala, aby žalovaný, byl uznán povinným vydat jí z dědictví blíže neurčené věci, případně zaplatit jí blíže neurčenou částku v penězích, protože jako dcera zemřelého M. S. měla dědit rovným dílem se žalovaným, který, je synem M. S. Soud zjistil, že ještě před podáním této žaloby bylo projednávání dědictví po M. S. pravomocně skončeno; podanou žalobou byl tedy zřejmě uplatněn nárok podle ustanovení § 485 o. z., které poskytuje oprávněnému dědici ochranu proti tomu, kdo dědictví podle výsledku projednávání dědictví nabyl. Žalobní návrh formulovala však žalobkyně zcela obecně a neuvedla, které věci mají být vydány nebo jaká peněžní částka zaplacena. Soud prvního stupně tento nedostatek neodstranil (§ 5, § 43 odst. 1 o. s. ř.). Věc si zjednodušil tak, že o tomto návrhu vůbec nejednal, skutkový stav rozhodný pro posouzení věci z hlediska již citovaného ustanovení § 485 o. z. nezjistil (§ 6, § 120 odst. 1 o. s. ř.), v rozsudku o tomto žalobním návrhu (a to třeba i zamítavě, pokud by měl za to, že není uplatněn po právu) nerozhodl (§ 152 odst. 2 o. s. ř.) a v odůvodnění se jím nezabýval (§ 157 odst. 2 o. s. ř.). Bude proto třeba v dalším řízení provést ohledně tohoto žalobního návrhu celé řízení znovu.

Podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. lze uplatnit návrhem na zahájení řízení, aby bylo určeno, zda tu je právní vztah nebo právo, je-li na tom naléhavý právní zájem. Jestliže není naléhavý právní zájem dán, nemůže být žaloba již z tohoto důvodu opodstatněna. Právní zájem na určení je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo právo žalobce ohroženo, nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá (§ 80 písm. b) o. s. ř.), nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Zpravidla proto v takovém případě nemůže mít žalobce naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, a žaloba domáhající se tohoto určení podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. nemůže být opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.

V podání, které došlo soudu prvního stupně v průběhu řízeni, uvedla žalobkyně, že žádá, aby soud určil, že je dědičkou zemřelého M. S. Soud prvního stupně měl proto především objasnit (§ 5, § 42 odst. 3 a § 43 o. s. ř.), co tím žalobkyně mínila, tj. zda kromě návrhu na splnění povinnosti uplatnila i návrh na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není. Pochybil proto soud prvního stupně v tom, že si neobjasnil, zda se žalobkyně domáhala určení podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. Pokud rozhodl, že žalobkyně má nárok na polovinu hodnoty dědictví, pak jednak není jisto. zda nerozhodl o něčem, co nebylo předmětem řízení, a jednak se nezabýval otázkou existence naléhavého právního

zájmu žalobkyně na tomto určení. Jestliže bylo (podle zjištění soudu prvního stupně) řízení o projednání dědictví po M. S. pravomocně skončeno ještě předtím, než žalobkyně podala návrh na zahájení tohoto občanského soudního řízení, pak žalobkyně mohla, pokud tvrdila, že je oprávněnou dědičkou, uplatnit (a zřejmě také, jak bylo uvedeno, již uplatnila) nárok na vydání majetku podle ustanovení § 485 o. z. Bude proto na soudu prvního stupně, aby vycházel ze shora uvedeného právního názoru, a pokud by se žalobkyně domáhala také určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, aby znovu uvážil, zda je tu dán naléhavý právní zájem žalobkyně ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř.

Byl proto rozsudkem soudu prvního stupně ze 14. 11. 1968 porušen zákon v ustanoveních § 5, § 6, § 79, § 80 písm. b), c), § 120 odst. 1, § 152 odst. 2 a § 157 odst. 2 o. s. ř. ve vztahu k ustanovením § 485 o. z., rozsudkem téhož soudu z 30. 1. 1969 pak i v ustanovení § 150 o. s. ř.

1) srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 88/1968 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR